

Dnes by som sa radšej nestretla

H E R T A
M Ü L L E R

D N E S B Y S O M
S A R A D Š E J
N E S T R E T L A

Herta Müller

Heute wär ich mir lieber nicht begegnet

Copyright © Carl Hanser Verlag München 2009

First published 1997 by Rowohlt Verlag

Translation © Adam Bžoch 2011

Design & Layout © Janka & Palo Bálík 2011

Slovak edition © Artforum 2011

Artforum

Predvolali ma. Vo štvrtok, presne na desiatu.

Predvolávajú ma čoraz častejšie: v utorok presne na desiatu, v sobotu presne na desiatu, v stredu alebo v pondelok. Akoby roky trvali týždeň, až sa čudujem, že pritom po neskorom lete čoskoro znovu nasleduje zima.

Cestou na zastávku električky opäť prevísajú cez ploty kríky s bielymi bobuľami. Ako perleťové gombíky, ktoré sú zdola poprišívané, azda až dolu k zemi, alebo ako chlebové guľky. Pre biele vtáčie hlavy s vykrútenými zobákmi sú bobule príliš malé, napriek tomu musím myslieť na biele vtáčie hlavy. Zmocňuje sa ma z toho závrat. Radšej myslím na snehové bodky v tráve, z nich sa však strácam a krieda vo mne vyvoláva ospalosť.

Električka nemá presný grafikon.

Zdá sa mi, že už sviští, ak to nie sú tvrdolisté topole. Už prichádza, dnes ma chce hneď vziať. Predsavzala som si, že pri nastupovaní dám prednosť starcovi so slameným klobúkom. Keď som prišla, stál už ktovie ako dlho na zastávke. Vetchý síce nie je, ale zato chudučký ako jeho tieň, zhrbený a slabučký. V nohavičiach nevidieť nijaký zadok, nijaké boky, len vypúlené kolená. Keď si však práve teraz, keď sa otvárajú dvere na vozni, musí odplúť na zem, predsa len nastúpim pred ním. Takmer všetky sedadlá sú voľné, skúmavo po nich prechádza pohľadom a napokon zostane stáť. Že takí starí ľudia nie sú unavení a státie si

nenechajú na miesta, kde sa nedá sedieť. Niekedy počujeme, ako hovoria: Človek sa ešte na cintoríne naleží. Pritom však vôbec nemyslia na zomieranie a majú pravdu. Neumiera sa podľa veku, veď odchádzajú aj mladí. Ja si vždy sadnem, keď nemusím stáť. Keď sa veziem posediačky, mám pocit, akoby som sediac kráčala. Muž si ma premeriava, v tomto prázdnom vozni to hneď cítim. Nie je mi do reči, inak by som sa ho spýtala, čo je na mne také zaujímavé. Je mu ukradnuté, že mi jeho zízanie prekáža. Vonku sa okolo nás valí polovica mesta, stromy sa striedajú s domami. Vraví sa, že takí starí ľudia toho vycítia viac než mladí. Možno dokonca aj to, že dnes mám v kabelke malý uterák, zubnú pastu a kefkú. Nie však vreckovku, pretože plakať nechcem. Paul necítil, ako sa bojím, že by ma Albu dnes mohol odvieť do cely pod svojou kanceláriou. Nič som mu nepovedala, veď ak sa tak stane, dozvie sa to dosť rýchlo. Električka ide pomaly. Starcov slamený klobúk má flakátý pásik, zrejme od potu alebo od dažďa. Ako vždy, aj teraz mi Albu na privítanie uslintane pobožká ruku.

Major Albu mi zdvihne ruku za špičky prstov a stisne nechty, až by som kričala. Spodnou perou mi pobožká prsty, hornú si necháva voľnú, aby mohol hovoriť. Bozkáva mi ruku vždy tým istým spôsobom, ale keď prehovorí, vždy povie niečo iné:

Ale, ale, dnes máš zapálené oči.

Zdá sa mi, že ti rastú fúzičky, trochu priskoro na tvoj vek.

Ach, rúčka je dnes studená ako ľad, dúfam, že nie je na vine krvný obeh.

Ach jaj, scvrkávajú sa ti ťasá, akoby si bola svojou starou mamou.

Moja stará mama nezostarla, poviem, nezostal jej čas, aby prišla o zuby. Albu zrejme vie, čo bolo so zubami mojej starej mamy, preto ju spomína.

Ako žena viem, ako dnes vyzerám. A aj to, že bozk na ruku po prvé nebolí, po druhé nie je mokrá a po tretie patrí na chrbát ruky. Muži vedia lepšie než ženy, ako sa majú bozkávať ruky,

určite aj Albu. Celé jeho telo vonia francúzskou voňavkou Avril, ktorú používal aj môj svokor, ten navoňavkovaný komunista. Nikto iný, koho poznám, by si ju nekúpil. Na čiernom trhu stojí viac než oblek v obchode. Možno sa volá aj September, tú trpkú dymovú vôňu páleného lístia si však nezmýlim.

Keď som sa posadila k malému stolíku, Albu vidí, že si prsty triem o sukňu nielen preto, aby som si ich opäť cítila, ale aj preto, aby som si utrela sliny. Hrá sa so svojím pečatným prsteňom a usmieva sa. No a čo, sliny sa dajú utrieť, uschnú dokonca aj samy a nie sú jedovaté. Sliny má v ústach každý. Iní si odplávajú na chodník a potom pľuvance rozotierajú topánkou, pretože nepatria ani na chodník. Albu určite nepľuje na chodník, v meste, kde ho nepoznajú, sa hrá na fajnového pána. Bolia ma nechty, ale ešte nikdy mi ich nestisol tak, že by som mala modriny. Opäť sa rozmrazujú, akoby sa ľadové ruky dostali zrazu do tepla. Až sa mi zdá, akoby sa mi mozog posunul niekam dopredu, do tváre, to je ten jed. Poníženie, ako to nazvať inak, keď sa človek na celom tele cíti boso. Čo však vtedy, ak sa nedá veľa povedať slovom, ak je aj to najlepšie slovo zlé.

Od tretej rána som dnes načúvala, ako tiká budík: predvolaná, predvolaná, predvolaná... V spánku Paul preloží krížom cez posteľ nohu a strhne sa tak rýchlo, až sa sám preľakne, no neprebudí sa. To je zvyk. S mojím spánkom je koniec. Ležím a bdiem, a pritom viem, že by som mala zavrieť oči, aby som znovu zaspala. No nezavriem ich. Už párkrát som zabudla, ako sa spí, ako sa zaspáva, a odznova som sa to musela učiť. Funguje to buď veľmi jednoducho, alebo vôbec. Nadránom všetko spí, aj mačky a psy sa len polovicu noci túľajú okolo smetiakov. Keď človek vie, že predsa len nezaspí, je ľahšie myslieť v tmavej izbe na niečo svetlé, než márne zatvárať oči. Na sneh, obielené kmene stromov, biele izby, množstvo piesku – tým som si častejšie, než mi bolo milé, krátievala čas, kým sa rozvidnelo. Dnes ráno by som bola mohla myslieť na slnečnice a aj som na ne myslela, no nedarí sa

mi pri nich zabudnúť, že ma presne na desiatu predvolali. Odtedy budík tikal predvolaná, predvolaná, predvolaná, musela som myslieť na majora Alba, a to ešte skôr, než som začala myslieť na seba a na Paula. Dnes, keď sa Paul strhol, som už bola hore. Keď sa okno sfarbilo dosiva, uvidela som na strope izby veľké Albove ústa s ružovou špičkou jazyka za dolným zuboradím a počula som jeho posmešný hlas:

Prečo strácať nervy, ešte len začíname.

Paulove nohy ma budia len vtedy, keď ma dva alebo tri týždne nepredvolajú. Vtedy mám radosť, lebo sa ukáže, že som sa znovu naučila, ako sa spí.

Keď sa opäť naučím spať a ráno sa spýtam Paula: čo sa ti snívало, na nič si nespomenie. Ukážem mu, ako mu nohy s natiahnutými prstami najprv vystrelia, potom ich rýchlo stiahne a ohne prsty. Odsuniem stoličku od stola do stredu kuchyne, posadím sa, nohy držím vo vzduchu a celé mu to predvediem. Paul sa pri tom smeje a ja hovorím:

Smeješ sa sám sebe.

Nuž áno, možno som sa vo sne viezol na motorke a vzal som ťa so sebou, vraví.

To potrhávanie nohami vyzerá, ako keď niekto najprv vyrazí vpred, no potom sa uprostred pohybu zháči a ujde, nahováram si, že je to z pitia. To však nepoviem. Nepoviem ani, že až noc zbavuje Paulove nohy tackavosti. Musí to tak byť, schmatne ju za kolená, najprv mu ju stiahne dolu do prstov, potom do izby, kde je tma ako vo vreci. A nadránom, keď si celé mesto samo pre seba spí, ju vyhodí von na čiernu ulicu. Keby to tak nebolo, nemohol by Paul ráno po zobudení rovno stáť. Ak noc každého zbaví opitosti, nadránom by mala byť naliata až po hviezdy. Tolko ľudí v meste pije.

Krátko po štvrtej prichádzajú dolu na obchodnú ulicu zásobovacie autá. Roztrhnú ticho, veľa vrčia a málo toho privezú, niekoľko debien s chlebom, mliekom a zeleninou a mnoho s pálenkou. Keď sa tam dolu minie jedlo, ženy a deti sa s tým uzmieria,

radu sa rozídu, cesty vedú domov. Ak sa však minú fľaše, začnú chlapi preklínať život a vyťahujú nože. Predavači im dohovárajú, lenže to pomáha len dovtedy, pokým sa chlapi opäť neocitnú vonku. Začnú hľadať, túľajú sa mestom. K prvým bitkám dochádza, pretože nenájdu pálenku, a ďalšie nasledujú, pretože sa spijú pod obraz.

Pálenka rastie medzi Karpatmi a suchou planinou v pahorkatine. Tam sú slivky, pomedzi ktoré takmer nevidieť maličké dedinky. Celé lesy, v neskoré leto opršané do modra, s poohýbanými vetvami. Pálenka sa volá rovnako ako pahorkatina, nikto však nepoužíva názov z etikety. Nepotrebovala by nijaký názov, v krajine je totiž len jedna pálenka a ľudia ju volajú podľa obrázku na etikete „Dve slivky“. Tie dve slivky s lícami pritisnutými k sebe sú mužom také dôverne známe ako ženám Panna Mária s dieťaťom. Vraví sa, že slivky vyjadrujú lásku pijana a fľašky. Podľa mňa sa slivky s lícami pritisnutými k sebe ponášajú skôr na svadobné fotografie než na Máriu s dieťaťom. Na nijakom obraze v kostole nie je hlava dieťaťa tak vysoko ako hlava jeho matky. Dieťa si opiera čelo o líce svätice, lícom spočíva na matkinom hrdle a bradou na jej prsiach. Navyše sa medzi pijanom a fľaškou odohráva to isté, čo v prípade párov na svadobných fotografiách, navzájom sa ničia a nevedia sa od seba odtrhnúť.

Na svadobnej fotografii s Paulom nemám ani kvety, ani závoj. Láska mi v očiach svieti novotou, hoci sa na tejto fotografii vydávam po druhý raz. Opierame sa o seba lícami ako dve slivky. Odtedy Paul tak veľa pije, je naša svadobná fotografia veštbou. Keď je Paul neskoro do noci v meste na zátahu, bojím sa, že sa už nikdy nevráti, a tak dlho sa dívam na svadobnú fotografiu zavesenú na stene, pokým sa mi nerozostří zrak. Vtedy začnú naše tváre plávať, postavenie našich líc sa zmení, objaví sa medzi nimi trochu vzduchu. Paulovo líce zväčša odpláva preč od môjho, akoby prišiel neskoro domov. No príde, Paul zatiaľ vždy prišiel domov, dokonca aj po tej nehode.

Niekedy privezú poľskú zubrovku, je sladkotrpká, žltá.

Vypredá sa ako prvá. V každej fľaške je dlhé utopené steblo, ktoré sa pri nalievaní chveje, nikdy sa však neskláti ani nevyplaví. Pijani vravia:

Steblo trávy zostáva vo fľaši ako duša v tele, preto ochraňuje dušu.

Táto viera patrí k pálivej chuti v ústach a k blčiacej pijatike v hlave. Pijani otvárajú fľašu, pri nalievaní to v pohári zaklokoce, hrdlo prijme prvý hlt. Duša, ktorá sa stále chveje, nikdy sa neskláti a nikdy neopustí telo, zrazu získa ochrancu. Aj Paul chráni svoju dušu a nemusí si každý deň opakovať, že nezvláda svoj život. Možno by ho mal dobrý bezo mňa, sme však spolu radi. Pálenka nás pripraví o deň, noc zas o opitost'. Z čias, keď som ešte musela skoro ráno chodiť do odevných závodov, si pamätám, čo hovorievali robotníci: Šijacie stroje sa udržiavajú premazávaním koliesok, človeka zas treba premazávať cez hrdlo.

Vtedy som chodievala s Paulom na motorke do práce každé ráno presne o piatej. Pred obchodmi sme vídali vozy s tovarom, vodičov, nosičov debien, predavačov a mesiac. Teraz počujem len hluk a nejdem ani k oknu, ani sa nepozriem na mesiac. Ešte si pamätám, že vychádza z mesta na jednej strane oblohy ako husacie vajce, na druhej sa zjavuje slnko. Na tom sa nič nezmenilo, tak to bolo aj predtým, ako som spoznala Paula a chodievala pešo až k električke. Cestou som pociťovala úzkosť, že hore na oblohe je niečo pekné a dolu na zemi nijaký zákon, ktorý by človeku zakazoval zdvihnúť pohľad. Mali sme teda dovolené uchmatnúť si zo dňa niečo prv, než sa nám v továrni zopsuje. Mrzla som, pretože som sa nevedela vynadívať hore, nie preto, že som bola príliš slabo oblečená. V tomto období je mesiac rozožratý, na konci mesta nevie kam. Keď sa rozvidnie, musí sa nebo odpútať od zeme. Ulice vedú prudko nadol a nahor na rovnej zemi. Električkové vozne premávajú hore-dolu ako vysvietené izby.

Aj električky poznám zvnútra. Ten, kto nastupuje o tomto čase, má krátke rukávy, nesie si ošúchanú koženú tašku a na

oboch rukách husiu kožu. Ostatní ho odsúdia spomalenými pohľadmi. Sú tu sami medzi svojimi, robotnícka trieda. Tí lepší sa vezú do práce autom. A medzi sebou sa porovnávajú: Ten sa má lepšie, tamten horšie. Rovnako sa nemá nikto, to nie je možné. Majú málo času, čoskoro prídu továrne, ošacovaní jeden po druhom vystúpia. Vyčistené alebo zaprášené topánky, krivé alebo rovné opätky, čerstvo vyžehlený alebo pokrčený golier, nechty, remienok na hodinkách, spona na opasku, pútec vo vlasoch, všetko vzbudzuje závišť alebo pohrdanie. Pred rozospatými pohľadmi sa nič neukryje, dokonca ani v tlačnici. Robotnícka trieda hľadá rozdiely, ráno niet nijakej rovnosti. Slnko cestuje vo vnútri spolu s ostatnými, vonku ťahá nahor oblaky, až sú biele a červené, a pripravuje poludňajšiu pálavu. Nikto nemá na sebe bundu, byť ráno uzímený znamená vychutnávať si čerstvý vzduch, pretože poludnie prinesie hustý prach a diabolskú pálavu.

Keď nie som predvolaná, spávame o takomto čase ešte celé hodiny. Denný spánok nemá tú čiernu hĺbku, je plytký a žltý. Spíme nepokojne, slnko nám dopadá na vankúš. Ale deň sa predsa len dá skrátiť. Ešte sa nás od rána nasledujú, nám deň neujde. Vždy nám možno niečo vyčítať, aj keď spíme takmer do obeda. Tak či tak nám stále vyčítajú niečo, čo sa už nedá zmeniť. Človek spí, ale deň čaká a ani posteľ nie je iná krajina. Na pokoji nás nechajú až vtedy, keď budeme ležať vedľa Lilli.

Samozrejme, že sa Paul musí z opice aj vyspať. Až okolo obeda má hlavu pevne na ramenách, ústa môžu opäť rozprávať, neblaboce slová hlasom, ktorý mu zostal z opitosti. Len z neho ešte tak razí, že keď vojde do kuchyne, akoby som musela prejsť okolo otvorených dverí toho baru pod nami dolu na prízemí. Od jari sa časy pitia riadia zákonom, piť je povolené až od jedenástej. Ale bar sa ešte stále otvára o šiestej a do jedenástej pálenku rozlievajú do kávových šálok, až potom do pohárov.

Paul pije a už nie je ten istý, vyspí sa a opäť je sám sebou. Okolo poludnia by bolo znovu všetko dobré, no zase sa to pokazí. Paul si chráni dušu, pokým sa steblo zubrej trávy neocitne

na suchu, a ja sa dovedy umáram, kto sme, ja a on, až kým už nič neviem. Keď sedíme okolo obeda za kuchynským stolom, je nesprávne hovoriť o včerajšej opitosti. Napriek tomu poviem raz to, inokedy ono:

Pálenka nič nezmení.

Prečo mi sťažuješ život.

Včera si bol taký opitý, bolo to väčšie než táto kuchyňa.

Áno, byt je malý a ja sa Paulovi nechcem vyhýbať, keď však zostávame doma, sedávame cez deň príliš často v kuchyni. Popoludní je už opitý a večer ešte väčšmi. Odsúvam rozhovor na neskôr, pretože je mrzutý. Cez noc počkám, kým opäť nesedí triezvy v kuchyni, s očami vypúlenými ako cibule. Vtedy nevníma, čo hovorím. Chcela by som, aby mi raz dal za pravdu. Pitie však neumožňuje nijaké priznanie, ani nemé pre seba, ani vynútené pre tých, ktorí naň čakajú, to už vôbec nie. Paul myslí už pri prebúdzaní sa na alkohol a popiera to. Preto niet pravdy. Buď mlčky ignoruje, čo hovorím, alebo mi povie na celý deň:

Nerob si starosti, nepijem zo zúfalstva, ale preto, lebo mi chutí.

To je možné, poviem, myslíš jazykom.

Paul sa díva z kuchynského okna na nebo alebo hľadá do šálky. Prstom ťobe do kávoových kvapiek na stole, akoby sa musel presvedčiť, že sú naozaj mokré a že sa zväčšia, keď ich rozmaže. Chytí ma za ruku, zadívam sa cez kuchynské okno do neba, do šálky a aj ja ťobnem do nejakej kávovej kvapky na stole. Hľadá na nás červená emailová dóza, opätujem jej pohľad. Paul nie, lebo to by si dnes musel zaumieniť niečo iné než včera. Neviem, či je silný alebo slabý, keď mlčí namiesto toho, aby povedal: Dnes nepijem. Včera Paul opäť povedal:

Nerob si starosti, tvoj človek pije, pretože mu chutí.

Priťažké, prilahké nohy ho niesli po chodbe, akoby sa v nich premiešal piesok so vzduchom. Položila som mu ruku okolo krku, pohľadila mu strnisko, ktorého sa ráno tak rada dotýkam, pretože narástlo v spánku. Vytiahol mi ruku hore pod svoje oko, skĺzla sa mu po líci až k brade. Neodtiahla som prsty, len som si pomyslela:

Keď človek pozná obraz s tými dvoma slivkami, nemal by si nič pritískať k lícu.

Rada počúvam neskoro ráno, keď Paul tak rozpráva, no nepáči sa mi to. Práve keď sa od neho odtiahnem, privinie ku mne svoju lásku, ktorá sa približuje taká nahá, že Paul už o sebe nemusí nič vravieť. Nemá na čo čakať. Som pripravená k súhlasu, na jazyku už nemám nijakú výčitku. A tá v hlave sa rýchlo stiahne. Dobré, že sa nevidím, pretože sa mi zdá, že mi tvár hlúpne a rozjasnieva sa. Aj včera sa z Paulovej opice nečakane vyklúla opičia papuľka, ktorá mäkko skacká. TVOJ ČLOVEK, tak hovorí len ten, kto má plytký rozum a veľmi hrdé kútiky úst. Hoci populďnejšie nežnosti dláždia cestu k večernému opilstvu, som na ne odkázaná a nepáči sa mi, ako ich potrebujem.

Major Albu hovorí: Vidieť na tebe, čo si myslíš, nemá zmysel zapierať, len strácame čas. Čas strácam ja, nie my, on je predsa tak či tak v službe. Vyhrnie si rukáv a pozrie sa na hodinky. Je na nich čas, ale nie to, čo si myslím. Ak nevidí Paul, čo si myslím, potom to už tento tu nevidí vôbec.

Paul spí pri stene a ja vpredu na kraji postele, pretože častejšie nemôžem spať. Napriek tomu vždy znova po prebudení hovorí:

Ležala si v strede a zatlačila si ma k stene.

Ja na to odpoviem:

To nemôže byť pravda, moje miesto vpredu bolo úzke ako šnúra na bielizeň, v strede si bol ty.

Jeden z nás by mohol spať v posteli, druhý na pohovke. Skúšali sme to. Jednu noc som si ľahla na pohovku ja a nasledujúcu Paul. Obe noci som sa len prevaľovala z boka na bok. V hlave sa mi premiešali myšlienky a nadržanom v polospánku zlé sny. Dve noci plné zlých snov, ktoré boli navlečené za sebou ako korále a celý deň sa za mnou načahovali. Keď som ležala na pohovke, postavil môj prvý muž kufor na most vedúci ponad riekku, schmatol ma za krk a zvonivo sa zasmial. Potom sa pozrel na vodu a zapískal pesničku, v ktorej sa láska rozbije na kusy a voda v rieke

sčernie ako atrament. Nebola ako atrament, videla som ju a v nej jeho tvár, strmo a naopak, až na štrkovitom dne. Potom žral pod hustými stromami biely kôň marhule. Pri každej marhuli zdvihol hlavu a vyplul kôstku, ako človek. A keď som sama ležala v posteli, chytil ma niekto zozadu za plecía a povedal:

Neďívaj sa dozadu, nie som tu.

Neobrátila som hlavu, len som poškuľovala. Dotkli sa ma Lilline prsty, mala mužský hlas, takže to nebola ona. Zdvihla som ruku, aby som sa jej dotkla. Vtedy hlas povedal:

Čo človek nevidí, toho nech sa nedotýka.

Videla som prsty, boli jej, len si ich vzal niekto iný. Toho som nevidela. A v nasledujúcom sne strihal môj starý otec zasnežený krík hortenzií a volal ma k sebe: Poď sem, mám tu jahniatko.

Sneh mu padal na nohavice, nožnice odstrihávali mrazom zhnednuté flakaté kvety. Povedala som:

To predsa nie je jahňa.

Ani človek to nie je, odpovedal.

Prsty mal skrehnuté a nožnice mohol otvárať a zatvárať len pomaly. Nebola som si istá, či to škripu ony, alebo jeho ruka. Zahodila som nožnice do snehu. Zaborili sa, nebolo vôbec vidieť, kam padli. Prehľadal celý dvor s nosom tesne pri snehu. Vedľa záhradnej bránky som mu stúpila na ruky, aby zdvihol nos a nepustil sa do prehľadávania celej bielej ulice za bránkou. Povedala som:

Prestaň už, jahniatko zmrzlo a vlnu spálil mráz.

Pri záhradnom plote bola ešte jedna hortenzia, úplne vyholená. Ukázala som smerom k nej:

Čo je s ňou.

To je tá najhoršia, povedal, na jar bude mať mladé, to predsa nejde.

Po druhej noci Paul ráno vyhlásil:

Keď sa dvaja rušia, znamená to, že jeden má druhého. Len v rakve človek spí sám, aj to príde a dosť skoro. Mali by sme v noci zostať spolu. Ktovie, čo sa mu snívalo a hneď na to aj zabudol.

Hovoril o spánku, nie o snívaní. Dnes ráno o pol piatej som v sivom svetle videla, ako Paul spí, videla som jeho pretiahnutú tvár s dvojitou bradou. A dolu na obchodnej ulici kliali a nahlas sa smiali už tak zrána. Lilli hovorila:

Kliatby vyhánajú zlo.

Hlupák, daj tú nohu preč. Zohni sa, alebo máš nasrané v topánkach. Neseď si na tých svojich sloních ušiach a počúvaj, ale aby si zas neodletel, keď zafúka. Nechaj ten účes, ešte vykladáme. Akási žena sa tlmene zasmiala, ozvali sa krátke zachrípnuté zvuky, znelo to ako kotkodákanie. Tresli dvere na aute. Chyť to, ty somár, ak chceš odpočívať, choď do sanatória.

Paulove šaty ležali na zemi. V zrkadle na skriňových dverách bol dnešný deň a na ten ma predvolali. Vtedy som vstala, najprv som na podlahu položila pravú nohu, tak ako vždy, keď som predvolaná. Čo ja viem, či tomu verím, ale nemôže to byť na škodu.

Rada by som vedela, či iným ľuďom v mozgu sídli rozum a šťastie. Mne mozog stačí akurát tak na šťastie. Na život nestačí. Určite nie na ten môj. S tým šťastím som sa zmierila, aj keď Paul hovorí, že to nie je šťastie. Každých pár dní vravím:

Mám sa dobre.

Paulova hlava, tichá a priamo predo mnou, sa na mňa užasnuté díva, akoby neplatilo, že máme jeden druhého. Hovorí:

Ty sa máš dobre, lebo si zabudla, čo to znamená pre iných.

Iní ľudia možno myslia život, keď hovoria: Mám sa dobre. Ja mám na mysli len šťastie. Paul vie, že som sa so životom nezmierila, ani by som nechcela povedať, že ešte nie.

Len sa na nás pozri, povie Paul, a nerozprávaj tu dookola o šťastí.

Svetlo v kúpeľni vrhlo do zrkadla tvár. Išlo to tak rýchlo, ako keď niekto hodí popred okennú tabuľu plné priehrštie múky. Tam, kde sú oči, sa to zmenilo na obraz so žabími záhybmi, ktorý sa podobal na mňa. Voda mi teplo stekala po rukách, na tvári bola chladná. Pri čistení zubov to pre mňa nie je nič nové, zubná pasta mi pení z očí. Pocítim nevoľnosť, vyplujem a prestanem. Odkedy ma predvolávajú, oddeľujem život od šťastia. Keď idem

na výsluch, musím šťastie už vopred nechať doma. Čítala som to Paulovi v tvári, okolo jeho očí, okolo jeho úst, na jeho strnisku. Keby to bolo vidieť, potiahla by sa Paulovi tvár niečím priesvitným. Vždy, keď musím ísť, chcela by som zostať v byte, tak ako tu zostáva strach, ktorý nemôžem sňať z Paula. Ako moje šťastie, ktoré tu za sebou zanechávam, keď som preč. On to nevie, nezniešol by, že sa moje šťastie spolieha na jeho strach. Vie však, čo vidieť, že keď ma predvolajú, zakaždým si oblečiem zelenú blúzku a zjem orech. Blúzku som zdedila po Lilli, ale meno má odo mňa: Blúzka, ktorá ešte rastie. Ak by som si so sebou vzala šťastie, mala by som príliš slabé nervy. Albu hovorí:

Načo strácať nervy, ešte len začíname.

Ja predsa nestrácam nervy, veď ich neubúda, je ich skôr priveľa. A všetky drnčia ako rozbehnutá električka.

Orechy vraj na prázdny žalúdok pomáhajú nervom a rozumu. To vie každé dieťa, ja som však zabudla. Nezišlo mi to na um preto, že ma tak často predvolávajú, ale náhodou. Podobne ako dnes, aj vtedy som mala byť presne o desiatej u Alba a už o pol ôsmej som bola vychystaná. Na cestu človek potrebuje nanajvýš pol druhu hodiny. Vyrazím o dve hodiny skôr, a keď som tam prívčas, radšej sa ešte túlam po okolí. Doteraz som nikdy neprišla neskoro, neviem si predstaviť, že by trpeli laxnosť.

Zjesť orech mi zišlo na um preto, že som sa vychystala o pol ôsmej. Tak to bolo aj po iné razy, keď som bola predvolaná, ale v to ráno ležal na kuchynskom stole orech. Paul ho našiel deň predtým vo výťahu a vložil si ho do vrečka, pretože orech človek nenechá len tak povalovať sa. Bol to prvý orech toho roku, ešte bol oblepený vlhkými vláknami zo zelenej škrupiny. Poťažkala som ho v dlani, na nový orech bol príľahký, akoby bol zvnútra hluchý. Nenašla som kladivo, rozbila som ho preto kameňom, ktorý bol dovtedy na chodbe, odvtedy však leží v kuchynskom kúte. Mal uvoľnené vnútro. Chutil ako kyslá smotana. V ten deň trval výsluch kratšie než inokedy, zachovala som si pevné nervy, a keď som bola opäť na ulici, pomyslela som si:

Za to vďačím orechu.

Odvtedy verím, že orechy pomáhajú. Neverím tomu naozaj, chcem však spraviť všetko možné, všetko, čo môže pomôcť. Preto zostávam pri kameni ako nástroji a pri rannej hodine. Keď sa orech v noci povaluje otvorený, spotrebuje sa tým jeho schopnosť pomáhať. Nielen pre susedov a pre Paula, ale aj pre mňa by bolo ľahšie zniesť buchot večer, na ten čas sa však nechcem nechať nahovoriť.

Ten kameň som si priniesla z Karpát. Môj prvý muž bol od marca na vojenčine. Každý týždeň mi písal uplakaný list a ja som odpovedala utešujúcou pohľadnicou. Bolo už leto a dalo sa presne vypočítať, koľko listov a pohľadníc bude musieť putovať tam a späť, kým sa vráti. Keďže ho chcel môj svokor nahradiť a spávať so mnou, začala som toho mať v záhrade a v dome plné zuby. Zbalila som si ruksak, a keď som išla ráno do práce, postavila som ho do kríkov pred dieru v plote. V neskoré doobedie som vyšla na ulicu s prázdnyimi rukami. Svokra rozvešovala bielizeň a nevidela na mne, čo mám za lubom. Nepovedala som ani slovo, cez plot som si vzala ruksak a vykročila som na stanicu. Zaviezla som sa do hôr a pridala sa k skupine absolventov konzervatória. Každý deň, pokým sa nezotmel, sme sa potkávali od jedného plesa k druhému. Na každom brehu boli umiestnené drevené kríže s dňom úmrtia tých, čo sa utopili medzi skalami. Cintoríny pod vodou a kríže dookola ako varovania pred nebezpečnými dňami. Akoby boli tie okrúhle jazerá hladné a potrebovali každoročne v dňoch uvedených na krížoch mäso. Mŕtvych nehľadali nijakí potápači, voda odrezala život jedným ťahom, človek hneď vychladol. Absolventi spievali, hoci ich postojacky pleso zrkadlilo dolu hlavou, aby vyskúšalo, či by boli dobrými mŕtvolami. Zborovo spievali pri chôdzi, odpočinku a pri jedle. Nečudovala by som sa, keby mnohohlasne nôtili aj v spánku a takisto v najobnaženejších výškach, kde človeku fúkalo do úst nebo. Musela som sa držať skupiny, lebo smrť nevydá nijakého pútnika, ktorý sám zablúdi. Plesá človeku zo dňa na deň zväčšovali oči, už

dávno siahali na líca, videla som to na každej tvári a každým dňom sa nám skracovali nohy. Predsa som si však chcela posledný deň vziať niečo domov a spomedzi všetkých tých okruhliakov som siahla po kameni pripomínajúcom detskej chodidlo. Absolventi hľadali malé, ploché kamene, ktoré sa zmestia do dlane, kamene útechy. Ich príručné kamene sa ponášali na kabátové gombíky, tých som mala v odevnom závode denne viac než dosť. Ale absolventi vtedy verili v kamene útechy, tak ako ja dnes verím v orechy.

Nezmením to: Obliekla som si zelenú blúzku, ktorá ešte rastie, a dvakrát pobúcham kameňom, v kuchyni sa rozdrncí riad a orech je otvorený. Zatiaľ čo ho jem, príde v pyžame Paul, ktorý sa strhol na búchanie, a vypije jeden alebo dva poháre vody, ak bol včera na mol, vypije dva. Nemusím rozumieť jednotlivým slovám, aj tak viem, čo hovorí, keď pije vodu:

Hádam naozaj neveríš, že ti bude orech na niečo užitočný. Samozrejme, že tomu naozaj neverím, tak ako naozaj neverím všetkým veciam, na ktoré som si navykla. O to väčšmi som však zaťatá.

Nechaj ma predsa veriť, čomu chcem.

Paul už k tomu nič nedodá, pretože obaja vieme, že pred vypočúvaním treba mať jasnú hlavu a netreba sa hádať. Väčšina výsluchov je napriek orechu mučivo dlhá. Len odkiaľ mám vedieť, že by bez orecha neboli horšie. Paul nerozumie, že na veci, na ktoré som si navykla, som odkázaná ešte väčšmi, keď nimi pohrda s mokrými ústami a vypitým pohárom, skôr než ho niekam postaví.

Keď človeka predvolávajú, navykne si na veci, ktoré v niečom pomáhajú. Či už naozaj, alebo nie, o to tu nejde. Nie človek, ale ja som si na tieto veci navykla, jedna po druhej sa ku mne priplichtili.

Paul povie:

Takými vecami sa zaoberáš.

On namiesto toho premýšľa o otázkach, ktoré ma čakajú, keď ma predvolajú. Nazdáva sa, že to treba, a to, čo robím, považuje

za nezmysel. Bolo by to treba, keby ma naozaj čakali otázky, na ktoré ma pripravuje. Doteraz som vždy musela čeliť úplne iným.

Priveľa by som očakávala, keby mi mali veci, na ktoré som si navykla, pomáhať. Pomáhajú v niečom, a nie mne. V niečom, to znamená nanajvýš prežiť deň. Šťastie v hlave si od toho sľubovať netreba. O živote sa toho dá veľa povedať. O šťastí nie, inak by už nijakým nebolo. Dokonca ani šťastie, ktoré človeku uniklo, neznesie rozprávanie. Pri veciach, na ktoré som si navykla, ide o dni, nie o šťastie.

Isteže má Paul pravdu, orech a blúzka, ktorá ešte rastie, len väčšmi naháňajú strach. No a, prečo by sa mal človek hnať za šťastím, ak sa mu darí naháňať si len strach. Nerušene sa tým zaoberám a nestanem sa takou náročnou ako iní ľudia. Nikto predsa nebaží po strachu, ktorý si naháňa niekto iný. So šťastím je to naopak, preto to nie je dobrý cieľ, na nijaký deň.

Zelená blúzka, ktorá ešte rastie, má veľký perleťový gombík, ten som kedysi vybrala v továrni spomedzi mnohých gombíkov a vzala ho pre Lilli.

Pri vypočúvaní sedím za malým stolíkom, krútim gombíkom a pokojne odpovedám, aj keď mám nervy nadranc. Albu sa prechádza hore-dolu a to, že musí klásť správne otázky, požiara jeho pokoj rovnako, ako ten môj požiara to, že na ne musím správne odpovedať. Pokým zostanem pokojná, pristupuje k niektorým alebo možno k všetkým veciam nesprávne. Keď sa z vypočúvania vrátim domov, oblečiem si sivú blúzku. Hovorím jej blúzka, ktorá ešte čaká. Je od Paula. Isteže o týchto označeniach často pochybujem. Ešte však nikdy neuškodili, dokonca ani v tie dni, keď som nebola predvolaná. Blúzka, ktorá ešte rastie, mi pomáha a blúzka, ktorá ešte čaká, pomáha možno Paulovi. Jeho strach o mňa siaha až po strop, tak ako ten môj oňho, keď sedí v byte, čaká a pije alebo je v meste na zátahu. Človek to má ľahšie, keď musí sám odísť, strach odnesie so sebou a šťastie nechá tam, zatiaľ čo ten druhý naňho čaká. Sedieť doma a čakať, tým sa čas naťahuje na prasknutie a strach vrcholí.

Človek nemôže spraviť to, na čo sa spolieham pri veciach, na ktoré som si navykla. Albu kričí:

Vidíš, veci sa spájajú.

A ja krútim veľkým gombíkom na blúzke a hovorím: U vás, nie u mňa.

Krátko predtým, než stavec so slameným klobúkom vystúpil, odvrátil odo mňa vodnaté oči. Teraz sedí na protihlhom sedadle otec s dieťaťom na kolenách, nohy mu trčia do chodbičky. Ani mu nenapadne pozeráť sa z okna, ako vonku ubieha mesto. Dieťa mu vopchá ukazovák do nosa. Zohnúť prst a hľadať šušne, to sa človek naučí skoro. A neskôr mu povedia, že každý si hľadá šušne len vo vlastnom nose, a aj to len vtedy, keď ho nikto nevidí. Pre otca to neskôr ešte nenadišlo, usmieva sa, možno mu to robí dobre. Električka zastaví na mieste, kde nemá zastávku, vodič vystúpi. Ktovie, ako dlho tu budeme stáť. Je ešte len skoré dopoludnie a on si uprostred jazdy spraví prestávku. Každý si tu jednoducho robí, čo chce. Prejde oproti k obchodom, upraví si košeľu a nohavice, aby nebolo vidieť, že nechal uprostred trasy stáť električku. Predvádza sa, ako by sa od samej nudy vyvalil na pohovke s nosom vystrečeným do slnka. Keď bude chcieť niečo v obchode kúpiť, bude musieť povedať, kto je, inak sa musí postaviť do radu. Ak si dá kávu, tak dúfajme, že len postojáčky. Alkohol si nemôže dovoliť, hoci má otvorené okno. Všetci, ako tu sedíme, by sme mali právo raziť alkoholom, okrem neho. Ale on sa tvári, akoby to bolo naopak. To miesto, kde musím byť presne o desiatej, ma, pokiaľ ide o alkohol, dostáva do jeho situácie. Radšej by som sa vzdala alkoholu z jeho dôvodov než z mojich. Ktovie, kedy sa vráti.

Odtedy šťastie nechávam doma, nechromuje ma jeho bozk na ruku tak ako predtým. Hánky prstov ohnem nahor, aby to Albu nemal s rozprávaním také ľahké. Ten bozk na ruku sme si nacvičovali s Paulom. Keďže sme chceli vedieť, či Albov pečatný

prsteň, ktorý nosí na prostredníku, zohráva úlohu pri mliaždení prstov, ušila som prsteň z kúska gumy a z kabátového gombíka. Striedavo sme si ho natahovali na prst a tak sme sa nasmiali, až sme zabudli na dôvod nácviku. Odvtedy viem, že ruku nesmiem nikdy podať celú, ale vždy musím trochu ohnúť prsty. Vtedy mu moje hánky pri dasnách bránia pri rozprávaní. Niekedy mi zide pri Albovom bozku na ruku na um, ako som s Paulom nacvičovala. Vtedy ma bolesť nechťov a sliny tak neurážajú. Človek sa učí, ale nesmiem to ukázať, rozhodne sa nesmiem zasmiať.

Vo vežiaku, kde bývame s Paulom, sa dajú z ulice pri prechádzke alebo z auta dobre pozorovať len dolné poschodia. Od piateho nahor sú byty privysoko a ak by niekto chcel vidieť jednotlivosti, určite by k tomu potreboval nejaké technické finesy. Vežiak sa okrem toho asi v polovici svojej výšky nakláňa smerom von. Keď človek dlho hľadá hore, začnú sa mu oči zabárať do čela. Často som to skúšala, krk sa unaví. Paul vraví, že vežiak bol taký už pred dvanástimi rokmi, od začiatku. Keď chcem niekomu vysvetliť, kde bývam, stačí, keď poviem, že v krivom vežiaku. Všetci na ulici vedia, kde to je, a pýtajú sa:

Neobávaš sa, že sa zrúti.

Nebojím sa, vo vnútri je železobetón. Keďže ľudia spustia pri narážkach okamžite zrak k zemi, akoby sa ich z mojej tváre zmocňoval závrat, poviem:

V tomto meste sa skôr zrúti všetko ostatné.

Vtedy prikývnu, aby zamaskovali, ako im na krku trhá tepnami.

Je pre nás výhodou, že máme byť vysoko hore, má to však aj tú nevýhodu, že ani ja, ani Paul odtiaľto presne nevidíme, čo sa deje dolu. Zo siedmeho poschodia sa nedajú zreteľne rozpoznať predmety menšie ako kufor a kedy už niekto nesie kufor. Obľechenie sa rozplýva, jeho farby sa menia na veľké škvrny, tváre medzi vlasmi a šatami na malé škvrny. Človek by mohol hádať, ako v tých malých škvrnách vyzerá nos, oči alebo zuby, ale načo. Starých ľudí a deti rozpoznávame podľa chôdze. Medzi vežiakom

a obchodnou ulicou sú v tráve smetiaky a popri nich vedie chodník. A z chodníka obchádzajú smetiaky dve tenké cestičky, ktoré sa míňajú tesne vedľa seba. Odtiaľto zhora sú smetiaky prehádzanými skriňami bez dverí. Raz za mesiac ich niekto zapáli, dym stúpa hore, smeti sa samé strávia. Keď nie sú zatvorené okná, človeka začnú páliť oči a škriabe ho v hrdle. Najviac sa toho odohráva na obchodnej ulici, my však, žiaľ, vidíme len zadné vchody. Akokoľvek často by sme ich prepočítavali, nikdy sa nám nedarí rozdeliť dvadsaťsedem zadných dverí na osem predných vchodov potravín, pekárstva, obchodu so zeleninou, lekárne, baru, obuvníka, kaderníctva a materskej školy. Hoci je zadná stena plná dvier, niektoré zásobovacie vozy zastavujú vpredu na ulici.

Starý obuvník sa sťažoval na nedostatok miesta a na potkany. Dielňu má okolo pracovného stola poobíjanú doskami.

Dielňu zariadil môj predchodca, kedysi to bola novostavba, hovoril obuvník, steny z dosák tu už boli. Môj predchodca buď nemal nijaký nápad, alebo to naňho bolo priveľa a dosky nevyužil. Ja som do nich povbíjal klince, odkedy visia topánky na šnúrkach, remienkoch alebo na opätkoch, už nič nie je poobžierané. To predsa nejde, potkany žerú a ja musím platiť. Najmä v zime, vtedy rastie hlad. Za doskami je priestor veľký ako sála. Celkom na začiatku som raz v ktorýsi sviatok prišiel do dielne, dolu pod stolom som uvoľnil dve dosky a s baterkou som prekĺzol dovnútra. Človek tam nemá kam stúpiť, celá podlaha uteká a piští, hovoril, všetko je plné potkaních hniezd. Tie nepotrebujú nijaké dvere, len chodby v zemi. Na stenách je nezmyselné veľa elektrických zásuviek a odzadu, kde sú smetiaky, štvoro dverí. Nemožno ich ani len odchýliť, aby človek potkany vyhnal aspoň na niekoľko hodín. Dvere na dielni sú len z kusov plechu, na zadnej stene obchodnej ulice pozostáva viac než polovica dverí zo zamurovaných kusov plechu. Chceli ušetriť na betóne a zásuvky sú zrejme pre prípad vojny. Vojny budú vždy, zasmial sa, ale predsa nie tu, u nás. Rusi nás dohodami držia v hrsti, tí neprídu. To, čo potrebujú, si nechajú doviezť do Moskvy a žerú naše obilie a mäso.

Hlad a bitku prenechajú nám. Kto by nás už dobýjal, to by len stálo peniaze. Každý štát je rád, že nás nemá, dokonca aj Rusi.

Vodič električky sa vracia, je rožok, neponáhla sa. Košeľa sa mu znova vykasala z nohavíc, akoby po celý čas šoféroval. S rožkom v ruke a s vydutým lícom si uhladí vlasy, tvár má vykrivenú viac, než by si vyžadovalo prežúvanie. Tu na schodoch sa upraví, no nie kvôli nám. Na nás len zagáni, aby si vo vozni niekto ani náhodou nedovolil niečo povedať. Nastúpi, v druhej ruke drží ďalší rožok, tretí mu vytŕča z vrecka na košeli. Električka sa pomaly rozbehne. Otec s dieťaťom si teraz predsa len stiahol nohy z chodbičky pod sedadlo. Dieťa oblizuje sklenú tabuľu, otec mu rukou pridržiava šiju, aby sa k nej malý svetločervený jazyk mohol dobre dostať, namiesto toho, aby ho od skla odtiahol. Dieťa obráti hlavu, díva sa, chytí ho za ucho a džavoce. Otec mu neutrie mokrú bradu. Možno načúva. Ale s myšlienkami kdesi úplne inde hľadá pomedzi sliny na skle, akoby bolo vlastnosťou sklenených tabúľ, že stekajú. Zátylok má obrastený hustými krátkymi vlasmi, kožušinou. V nej holé miesto po jazve.

Keď prišlo leto a vynorili sa prví ľudia v krátkych rukávoch, celý týždeň sme s Paulom upodozrievali istého muža, ktorý dodnes každodenne vychádza desať minút pred ôsmou s prázdnyimi rukami z obchodnej ulice, zide z chodníka a prejde dookola smetiakov, potom sa vráti na chodník a zamieri späť na obchodnú ulicu. Paulovi to po čase začalo pripadať veľmi hlúpe, preto napchal do igelitky papier a vydal sa za mužom. Vrátil sa až napoludnie okolo jednej s dlhým pecňom bieleho chleba, ktorý sa dá dobre niešť pod pazuchu. Nasledujúci deň s ním vyšiel o štvrt na osem na ulicu a desať minút pred ôsmou, keď muž prechádzal okolo smetiakov, bol už so zlomeným chlebom späť doma. Muž je asi štyridsiatnik, nosí zlatú reťaz s krížom, na vnútornej strane jednej ruky má vytetovanú kotvu a na druhej meno Ana. Býva v svetlozelenom radovom dome na Morušovej ulici a každé ráno,

prv než prejde okolo smetiakov, vodí do škôlky plačúceho chlapca. Keď sa chce vrátiť domov, nemá pri našom obytnom bloku čo hľadať, iba ak zmenu. Hoci každodenná obchádzka nie je žiadna zmena. Paul vraví:

K smetiakom chodí preto, že nablízku je bar, popri ktorom sa krátko predtým so sebazaprením pretisol. Alkoholický zápach kvasiacich odpadkov mu odľahčí zlé svedomie, môže sa zvrtnúť na opätku a objednať si v bare prvý pohárik. Všetky ostatné idú už samy od seba. Okolo deviatej si k nemu prisadne človek, ktorý si dá len dve šálky kávy, ale zostane sedieť pri jeho stole, kým nie je päť minút pred dvanástou, keď treba ísť po dieťa. Dieťa plače aj na obed, keď ho vidí čakať.

Mne smetiaky nezapáchajú alkoholom, pijani to však asi vnímajú inak. Lenže keď si tam dnes dolu vykračuje, prečo dvíha hlavu a díva sa hore. A čo ten päťdesiatnik v hnedom letnom obleku s krátkymi rukávami, ktorý mu robí spoločnosť. Myslím, že ak sa Paul nazdáva, že niekto vystrkuje hlavu do neba, aby sa cestou domov rozhodol napriek pocitom viny pre opilstvo, hovorí najmä sám o sebe. A prečo plače to dieťa, keď ho vidí, možno je cudzie. Paul je naivný, keď hovorí:

Kto by si už požičiaval dieťa.

Nikdy nechodí nakupovať, inak by vedel, že ľudia si požičiavajú deti, aby v obchode dostali viac mäsa, mlieka a chleba.

Prečo Paul vraví, že pijan chodí každé ráno a každé popoludnie tam či onam, veď ho špehoval len raz ráno a napopoludnie. To všetko môže byť náhoda, nie zvyk. Albu je v týchto veciach školený. V krátkych alebo dlhých odstupoch, aby ma to zmiatlo, sa aspoň trikrát spýta na to isté, kým sa uspokojí s mojou odpoveďou. Až potom povie:

Vidíš, teraz sa veci spájajú.

Paul sa nazdáva, že ak nie som spokojná s tým, čo zistil, mala by som toho pijana sledovať sama. Radšej nie, s igelitkou v ruke alebo s chlebom pod pazuchou sa človek nestane neviditeľným, môže sa prezradiť.

Ani sa už desať minút pred ôsmou nepostavím k oknu, hoci mi každý deň zide na um, že dolu práve prechádza ten pijan a natahuje krk. Už ani nič nepoviem, pretože Paul začne byť taký zanovitý, akoby k svojmu životu potreboval toho pijana a nie mňa. Akoby nám to malo uľahčiť život, že ten chlap nie je medzi mojím dieťaťom a chľastom nič iné len utýraný otec.

Všetko to môže byť pravda, vravím, len popri tom ešte špehuje.

Vodič električky zoškrabal zo svojho druhého rožka zrníčka soli. Hrubé zrníčka soli štípu na jazyku a poškrabú aj sklovinu. A soľ vyvoláva smäd, možno nebude chcieť stále piť vodu, pretože na trase nemôže ísť na záchod, a keď človek veľa pije, silnejšie sa potí. Starý otec rozprával, že ľudia v lágri si soľou z odparenej vody umývali zuby. Dali si ju do úst a špičkou jazyka si ju rozotrelí po zuboch. Tá soľ však bola jemná ako prach. Vodič zjedol prvý rožok a napil sa z fľaše, dúfam, že v nej má vodu. Cez križovatku prechádza otvorené nákladné auto, na korbe má ovce. Na prívесе sú tak natesno, že pri natriasaní nemôžu spadnúť. Nijaké hlavy, nijaké bruchá, len čierna a biela vlna. Až teraz si na ohybe medzi nimi všimnem psiu hlavu. A vpredu vedľa vodiča sedí muž s malým jedľovozeleným horalským klobúkom, aký nosia pastieri oviec. Stádo oviec zrejme mení pasienok, na bitúnku psa netreba.

Niektoré veci sa zhoršujú až vďaka rozprávaníu. Zvykla som si včas zmĺknúť, no napriek tomu býva zväčša neskoro, pretože sa chvíľu chcem presadzovať. Zakaždým, keď s Paulom nechápeme, čo trápi ostatných, prerastie nám hádka cez hlavu. Narastá rýchlo a každé slovo si vyžaduje ďalšie, ktoré ešte väčšmi zahrmlí. Myslím, že v tom pijanovi vidíme to, čo nás samých najviac trápi. Hoci sa milujeme, nejde o to isté. Pitie trápi Paula viac než skutočnosť, že ma predvolajú. V tie dni pije najviac, a práve vtedy nemám právo mu niečo vyčítať, aj keď to, že je ožratý, ma trápi viac než...

Aj môj prvý muž mal tetovanie. Vrátil sa domov z vojenčiny a na hrudi mal vytetovanú ružu, ktorú pretínal obrázok srdca. Pod ružovou stonkou bolo moje meno. Napriek tomu som ho opustila.

Prečo si si dal zohaviť kožu, tá ruža so srdcom sa ti hodí akurát tak na náhrobok.

Pretože dni boli dlhé a ja som myslel na teba, povedal, a robili to všetci. S výnimkou sráčov, ktorých tiež bolo niekoľko, ako všade.

Nechcela som odísť k inému, ako si myslel, ale preč od neho. A on žiadal účet, na ktorom by boli všetky dôvody. Nevedela som mu povedať ani jeden.

Sklamala si sa vo mne, hádal, alebo som sa zmenil.

Nie, ako sme sa našli, takí sme aj obaja zostali. Láska neprešľapuje na mieste, tá naša to robila dva a pol roka. Pozrel na mňa, a keď som nevydala ani hláska, povedal:

Si jedna z tých, čo z času na čas zatúžia po výprasku, a ja som toho nebol schopný.

Myslel to vážne, pretože vedel, že by na mňa nikdy nezdvihol ruku. Aj ja som si to myslela. Až do toho dňa na moste nedokázal ani len tresnúť od zlosti dverami.

Bolo už pol ôsmej večer. Poprosil ma, aby som s ním ešte rýchlo išla kúpiť kufor, skôr než zavrú obchody. Na druhý deň ráno chcel odísť na dva týždne do hôr. Za ten čas mi mal chýbať. Dva týždne by neboli nič ani nášho dva a pol roka nebolo veľa.

Z obchodu sme mlčky kráčali mestom. Niesol nový kufor. Krátko pred zatvorením obchodu predavačka už kufor nevypratala, bol napchaný papierom, na rúčke visela cenovka. Deň predtým sa nad mesto zniesla prietrž mračien, vysoká hlinitá riečna voda trhala pasienky. Zastal uprostred mosta a prsty mi vtlačil do ramena. Stískal mi mäso až na kosť, takže som stuhla, a povedal:

Pozri, koľko vody. Keď sa vrátim z hôr a ty ma opustíš, skočím tam.

Kufor visel medzi nami a za jeho plecami voda s konármi a špinavou penou. Skríkla som:

Skoč hneď teraz pred mojimi očami, nemusíš predtým ani chodiť do hôr.

Nadýchla som sa a naklonila k nemu hlavu. Nebola to moja vina, keď si myslel, že chcem, aby ma pobozkal. Roztvoril pery, ale ja som zopakovala:

Skoč, ponesiem za to zodpovednosť.

Potom som sa mu vytrhla, aby mal obe ruky voľné a mohol skočiť, a bola som ohlušená strachom, že to spraví. Až potom som od neho malými krokmi odišla a ani som sa neobrátila, aby sa nemusel hanbiť a aby som bola dostatočne ďaleko od utopenca. Dostala som sa už takmer na koniec mosta, keď ma dychčiac dobehol, no ja som sa vrhla k zábradliu a pritisla som si k nemu brucho. Schytil ma za zátylok a zatlačil mi tvár tak hlboko k vode, pokiaľ dočiahol. Visela som celou svojou váhou nad zábradlím, nohy sa mi dvihli zo zeme, kolenami mi stisol lýtka. Zatvorila som oči a skôr než som mala spadnúť, čakala som na posledné slovo. Bol stručný, povedal:

Tak.

Ktovie, prečo ma pustil na zem, povolil ruku na zátylku a o krok ustúpil, namiesto aby uvoľnil stisk kolien. Na nebi viseli červeno-modré oblaky, ktoré sa zhora začínali trhať, a na rieke sa tvorili vodné krútnavy. Vtedy som sa rozbehla, než si všimne, že ešte žijem. Už som sa nikdy nechcela zastaviť, v ústach mi poskakovala hrôza, začalo sa mi čkať. Akýsi muž tlačil popri mne bicykel, zazvonil a zvolal:

Hej, krásavica, zavri hubu, inak ti vychladne srdce.

S podlamujúcimi sa nohami a ťažkými rukami som tackavo zastala. Horela a mrzla som, vôbec som nezabehla tak ďaleko, sotva kúsok, len v mojom vnútri to bolo okolo polovice zeme-gule. Na zátylku ma páliło zovretie, muž tlačil bicykel do parku, v piesku sa za ním tiahli dve ryhované stopy po pneumatikách, asfalt predou mnou bol úplne prázdny. Park prudko stúpil nahor

a bol čiernozelený, pretože nebo sa načahovalo za stromami. Most mi nedal pokoja, musela som sa tam obzrieť. Uprostred neho stál ešte vždy na mieste, odkiaľ som odišla, kufor. A tam, odkiaľ som ušla pred smrťou, stál on s tvárou obrátenou k vode. Pomedzi takty štikútavky som počula, ako si píska. Dokonale melodicky, bez zaváhání, si píska pieseň, ktorú sa naučil odo mňa. Prestalo sa mi čkať, štikútavka ustrnula medzi dvoma hrôzami. Siahla som si na hrdlo a cítila som, ako sa mi pod rukou dvíha a klesá ohryzok. Išlo to tak rýchlo, ako keď jeden vztiahne ruku na druhého. A tamten na moste si píska:

Pozri, strom má lístie
a voda stojí za hriech
peniaze sú len papier
a srdce naopak napadaný sneh.

Dnes to považujem za šťastie, že ma chytil pod krk. Aspoň ma nikto nemohol obviniť z navádzania na samovraždu, zato on sa stal takmer vrahom. To preto, že ma nevedel udrieť a sám sebou za to opovrhoval.

Otec zadriemal a dieťa držal tak voľne, až som si myslela, že teraz spadne. Dieťa ho vtedy začalo topánočkami kopať do brucha. Otec sa strhol a pritiahol si ho do lona. Malé sandáliky sa hompálali, akoby mu rodičia dnes ráno obuli niektorú z jeho hračiek. Nové podrážky, ktoré neurobili na ulici ešte ani krok. Otec dal dieťaťu vreckovku, aby ho nejako zamestnal. Je na nej uzol a v ňom musí byť zaviazané niečo ťažké, čím dieťa udiera o sklo. Možno mince, kľúče, klince alebo skrutky, ktoré otec nechce stratiť. Vodič električky, ktorý už začul klopkanie, sa obráti a zvolá: Len tak ďalej, také sklo stojí peniaze. Neboj sa, povie otec, veď ho nerozbijeme. Ťukne do skla, ukáže von na ulicu a povie: Pozri, tam vo vnútri je bábätko, to je ešte menšie než ty. Dieťa pustí vreckovku a povie: Mama. Uvidí ženu s kočíkom. A otec povie: Naša mama nenosí slnečné okuliare, lebo by nevidela, aké máš modré oči.

Keď sa ma Paul pýta na môjho prvého muža, odpoviem:

Všetko som pozabúdala, už nič neviem.

Myslím, že mám pred Paulom viac tajomstiev než on predo mnou. Lilli raz povedala, že tajomstvá nezmiznú, keď sa vyrozprávajú, pretože to, čo sa dá rozpovedať, je len škrupina, nie jadro. Možno v jej prípade, ak však nič nezamlčím, tak predsa som pri jadre.

Tomu hovoríš škrupina, keď zájde niečo tak ďaleko ako vtedy na moste, poviem.

Ale ty to rozprávaš, ako sa ti to hodí, povedala Lilli.

Ako by sa mi to malo hodiť, vôbec sa mi to nehodí.

Určite je to proti tebe a je to aj proti nemu, povedala Lilli, no aj tak sa ti to hodí, pretože o tom môžeš hovoriť, ako sa ti zachce.

Ako to bolo a nie, ako sa mi zachce. Neveríš mi, že ti poviem, čo by si mi ty zamlčala, a preto hovoríš o škrupine.

Ide predsa o to, že to tajomstvo s mojím otčimom zostane stále rovnaké, aj keby som o ňom každý deň rozprávala, ako sa mi zachce.

Nechcem si lámať hlavu ešte aj nad opilcom pri smetiakoch. A ktovie, čo si myslí, vídal ma predsa celé dni stáť hore v okne. Keďže sme sa tak dlho nezhodli na opilcovi, s Paulom sme si odvykli špekulovať nad ľuďmi tamdolu. Či chodia do štvorca, do kruhu, alebo rovno. Človek ich nepozná, tak čo teda vidí, keď prechádza dolu na ulici popri nich. To, že idú okolo, akoby mali prsty na nohách vzadu a päty vpredu, nesúvisí s ich nohami, len so mnou. Samozrejme, že sa napriek tomu stále dívame von oknom. Nad autom, ktoré bezúčelne stojí pri zadnom vchode obchodov alebo pred obytným blokom spoly na chodníku, niet čo dumať. Napriek tomu sa tým zaoberáme viac než dost.

Radšej sa dívam z kuchynského okna. Na veľkom kuse oblohy tam v kruhu poletujú lastovičky. Dnes ráno leteli nízko, prežúvala som svoj orech a videla som na nich, že vonku je deň. Keďže som predvolaná, bude to len okenný deň, hoci kúsok od majorovho stola vidím pol stromu. Určite sa rozrástol do šírky